

13.

DISSERTATIO MEDICA INAVGVRALIS

DE

EMPYEMATE

QVAM,
CONSENSV
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ
IN ALMA ET PERANTIQVA HIERANA
PRAESIDE
DN. D. HERM. PAVLO IVCHIO

SACRI PALATII CAESAR. COMITE
FACVLT. MED. SENIORE ET ASSESSORE PRIMARIO
PATHOL. ATQVE PRAXEOS PROFESS. PVBL. ORD.
SERENISS. SAXON. DVC. VINAR. ET GOTH. CONSILIAR. AVL. ET ARCHIATRO
NEC NON ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. COLLEGA
PATRONO ET PROMOTORE SVO ÆTATEM
DEVENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET IMMVNITATIBVS
PVBLICE RITE CAPESSENDIS
PLACIDÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT
AVCTOR

IOH. CHRISTOPH. HENNIGK
LIEBENWERDENSIS-SAXO.

IN AVDITORIO MAIORI COLLEGII MAIORIS
HOR. CONSVET.
DIE IV. MAII ANNO M DCC XLVIII.

ERFORDIAE
TYPIS IO. CHRISTOPH. HERINGII ACAD. TYPOGR.



DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA
DE
EMPYEMATE.

§. I.



icut plerique dissectorum, id, quod a jugulo ad pubem, & posterius a cervice ad coxam, est, *truncum* corporis humani adpellitant: ita partem hujus superiorem, quam septum transversum ab alvo dividit, & duodecim costæ utrimque, cum interjacentibus musculis, os pectorale anterius in medio, duodecim vertebræ dorsi retrorsum, jugula superius, circumscribunt, *pectus* vel *thoracem* uno ore solent pronuntiare. Figura ejus cono haud dissimilis truncato adparet; a) siquidem superius acuminata, in basi vero non nihil latior est. Nec incongrue cum sphaeroidis

A 2

a) vid. Jac. Benign. WINSLOVV *Exposition anatomique* T. III. de la Poitrine, p. 6.

roidis forma convenire aliquibus videtur: os pectoris enim paulo compressius existit, & diaphragma, basin sphæroidis constituens, ab ensiformi sterni cartilagine, oblique ad duodecimam spinæ dorsalis vertebram dispositum est.

§. II.

Cavum, dictis partibus terminatum, a membranis interioribus investitur, quas Græci *σπλιζονίτις*, hodierni dissectores *Pleuram* nominare consueverunt. Est membrana densa, simplex, b) in convexa sui parte, ubique, cellulosa quadam tela, plus minus cincta; c) qua mediante, superficiem internam costarum, ossis pectoris, musculorum intercostalium, infracostalium, sterno-costalium, thymo, pericardio, vasibus, vertebris & gibbositati diaphragmatis adnascitur. Duos saccos efformat oblongos, superius utrimque ad primam costam, terminatos, ubi se invicem attingunt, & non nisi cellulosa quadam distinguuntur tela. Uterque saccorum oblique est positus, d) ita, ut dexter mediæ sterni parti adnectatur, & simul latior sit; sinister vero angustior, cartilaginibus costarum adhærens: id quod non nisi, ob obliquum cordis situm, factum esse videtur. idem

- b) Antiquiores ex duplici lamina conflata esse, falso crediderunt. Conf. COLVMEVS *de re anat.* L. XI. c. 3. SPIGELIUS *Anat. C. H. Libr. IX. C. 3. Tb.* BARTHOLINUS *Anat. reform.* L. II. c. 4.
- c) Qua costis adhæret, ibi fere nulla deprehenditur; qua carnibus, copiosior est; item ad os sterni, vertebrae opus spissum reperitur.
- d) Hunc situm obliquum summo studio exposuit VVINSLOVVIUS in *Comm. Acad. Reg. Sc. Paris 1715.* p. 309. edit. Amstel. Conf. quoque GARENGEOT *Anatomie des viscères* Tab. XII. fig. 2.

dem facci inferius a se invicem divergunt, & interval-
lum relinquunt, quod triangulum rectangulum fere
effingit. Postea in diaphragmate terminantur, cujus
dextro lateri dexter faccus adeo arcte, absque interve-
niente cellulosa tela, adhaeret, ut difficile sit dissectori,
illum plenarie absque ruptura discerpere. Uterque,
dexter & sinister, antrorsum brevius, longius retror-
sum descendunt, ob situm transversi septi obliquum.
Centrum ejus aponevroticum hae membrana prorsus
non cinctum esse, haud ignorari debet.

§. III.

Ubi utriusque facci (§. 2.) laminae internae sibi
opponuntur, *Mediastini* nomen accipiunt, tam *antici*,
quam *postici*. e) Anterius & superius, sub osse sterni,
a se invicem remotae, multam in suo spatio continent
pinguitudinem, vasa, thymum, atque glandulas con-
globatas. Sub osse sterni secundo, fere sibi adglutinan-
tur, ita, ut perluceant. Quemadmodum vero ipsi faci-
ci oblique sunt positi; ita quoque Mediastinum thora-
cem non in duas dividit partes aequales, sed ad sini-
strum latus inclinatur, inprimis, ubi ad cartilaginem
septimae costae verae perventum est. In dorso, secun-
dum ejus longitudinem, laminae spatium triangulare
relinquunt, arteriam comprehendens magnam, stoma-
chum, ductum thoracicum, & venam absque pari, cum
pinguitudine copiosa. Deinde ad *Pericardium* termi-
nantur, quod tertium thoracis saccum constituit, qui

A 3

a cel-

e) Has laminas nonnulli veterum dissectorum, intersepientes vocarunt, ex
quibus nominare saltem liceat VESALIVM in *C. H. fabrica L. VI. c. 3.*
Graecis dictae sunt διαφραγματος.

a cellulosa non solum, sed etiam ab ipsa pleura, laxè exteriorius cingitur, hincque externa ejus superficies paulo asperior fit. Spatium triangulare (§. 2.) hunc saccum comprehendit. Basis ejus lata est, subrotunda, sinistrorsum angustior, dextrorsum latior, cum septo transverso, inprimis ejus nervosa parte, mediante tela cellulosa, connexa. Ut cor libere moveri queat, paulo amplior est ipso; sursum paulo angustior fit, & ubi supra cor pervenit, in appendicem terminatur obtusam acuminatam, f) ibique cum octo magnorum vasorum tunicis, ex quibus cor pendet, connectitur, & dein in cellulosam fabricam mutatur. In hoc sacco oblique & fere transversim positum est cor, quod a quarta dorsi vertebra ad diaphragma pertinet. Basis, quæ latior est, dextro lateri obvertitur; apex sinistro, versus costam sextam directus. Facies inferior, superiore planior, septo transverso incumbit.

§. IV.

Vasorum nunc paucis est mentio facienda, quibus dictæ membranæ (§. 2. 3.) præditæ sunt. Arteriæ, ex magna arteria productæ, *intercostales* nominatæ, in sulco, cujuslibet margini inferiori costæ insculpto, positæ, totam costam cum sua cartilagine, interjacentibus carnibus, succingentibusque membranis, irrogant, & ad sternum discurrunt. Communicationem alunt cum mammariis internis ac diaphragmaticis. Mediastino sua peculiaris sunt vasa, eodem nomine prædita, quæ ab arteriis subclaviis plerumque educuntur.

f) GARENGEOT l. c. T. XIII, f. 2, H₃

tur. Nec minus humorem rubrum ipsi impertunt arteriæ mammaria internæ, diaphragmaticæ, intercostales atque œsophageæ. Arteriæ, ad pericardium pertinentes, e vasis, diversi nominis, ortum trahunt, nimirum e mediastinis anticis, posticis, phrenicis majoribus, thymicis, œsophageis ac bronchialibus. Venæ, quas intercostales arteriæ reflectunt, in azygon sanguinem deportant, præterquam, quod superiores sinistra quædam in subclaviam ejusdem lateris confluant. g) Venarum reliquarum trunci similes sunt. Nervi, a dorsalibus & sympathico magno orti, in maxima copia undique dispersi, hic reperiuntur, & parumper cum pari octavo communicant.

§. V.

Pulmones sunt duo viscera spongiosa, intra binos pleuræ saccos obliquos contenta, (§. 2.) figuram eorum æmulantia: siquidem basis lata est, apex autem obtusus, ad costam primam terminatus. Liberi ex magnis vasis aeriferis æque ac sanguineis, suspenduntur intra suos cancellos. Facies eorum anterior plana est, lateraliter ad convexitatem vergit: interna superficies est cava, ad involucrium cordis cum ipso corde comprehendendum. Membrana externa, quæ pulmones cingit, est a pleura, tenuis atque simplex. Pulmo dexter, major est sinistro, ob majus spatium, intra quod continetur; in tres lobos divisus. Sinister contrario modo se habet. Arteria pulmonea, e dextro corde orta, ductu propemodum recto dirigitur ad pulmones, & statim post

*) Hunc rivum Jo. Mar. LANCISIUS *hemiazyga* nuncupat in *Epist. ad Morgagnum de Vesica sine pari*. p. 82.

post egressum ex corde, in duos ramos, deinde in plures, dividitur, viam & distributionem vasorum aëriferorum sequentes, donec corpus reticulare efformant. h) Producentur in *venas, pulmonales* vocatas, capacitate illis minores, quæ sanguinem in pulmonibus condensatum, in quatuor ramos majores similes reducant, inde in saccum venosum pulmoneum, auriculam & cor sinistrum. Perrepunt quoque pulmones *arteria bronchialis* & vena ejusdem nominis. Illa a RYVSCHIO resuscitata, i) oritur modo ex arteria aorta descendente, supra supremas arteriarum intercostalium, aut infra eas; modo ex aliqua intercostali; interdum ex subclavia; interdum ex œsophagea aliqua. Communicationem alit cum pulmonalium ramusculis, & sanguinem suum transfundit vel in venam bronchiale[m], k) vel azyga, vel hemiazyga, vel subclaviam, vel cavam. *Aspera arteria*, a faucibus ad pulmones lata, hos suspensos tenet, & quando thoracem ingreditur, ante illam positum est os pectoris, ac principia muscolum sterno-cleido-mastoideorum. Porro per intervalum triangulare, quod oppositæ laminæ pleuræ sub primo osse sterni formant, (§. 3.) progreditur, pone thymum, ad quartam usque vertebra[m] dorsalem, ubi ad dextrum latus paululum vergit. In binos nunc majores dividitur ramos, quorum dexter brevior est sinistro, l) & in tres iterum ramos finditur, sinister vero

h) conf MALPIGH, *Epist. 1. §. 2. de pulmon.*

i) *Observat. anatom. post dissecat. valvular. Cent. 4. obs. 15.*

k) a multis haud visa est, & HALLERVS dubitanti[us] de ea loquitur, *Comment. ad Barb. instit. Vol. 11. p. 164. a)*

l) VVINSLOVV. *l. c. num. 128.*

vero in duos, sensimque plures; donec denique in minimos divisi, inter arteriæ pulmonariæ superiores, ac venæ ejusdem nominis, radices distributi inferiores, pulmonum vesiculas constituunt.

§. VI.

Expositis nunc iis, quæ, ad faciliorem dicendorum notitiam, necessaria erant; ad specialiore[m] objecti considerationem nos accingimus, & imprimis, quid sub Empyemate intelligendum nobis sit, præmonemus. Veteribus *εμπύημα* denotabat quamlibet puris, in quocunque loco collectionem; m) interdum vero non nisi ad eam collectionem purulentorum restringebant, quæ sit in cavo thoracis inter pulmones & membranas, costas succingentes. n) Hanc significationem nostram quoque facimus, & simul sub ea comprehendimus chirurgicam, qua integumenta thoracis cum carnibus intercostalibus inciduntur, ad educendum pus aut alium, cujuscunque sit indolis, humorem. o) Igitur, cum puris generatio supponat præcedentem inflammationem, aut effusionem & corruptionem sanguinis in aliqua sede stagnantis; statim liquet, quod empyema post prægressam inflammationem pulmonum, pleuræ, mediastini, diaphragmatis, pericardii, & hepatis fieri possit; quid? quod a vulneribus pectoris aut contusionibus ipsi illatis, haud raro originem summat.

§. VII.

m) COEL. AVRELIANVS *de acut.* L. 2. c. 17.

n) conf. FOESII. *Oeconom. Hippocrat.* pag. 125.

o) vid. Jo. Bapt. VERDVC *Chirurg.* P. 1. c. XIV. p. 36.

§. VII. *Inflammati sunt pulmoes*

Inflammati sunt pulmoes, si in eorum vasis arteriosis, (§. 5.) lymphaticis, humores stagnant, & motus vitales inde notabile augmentum capiunt, id quod cognoscitur ex dolore pressorio, obtuso, in terga & scapulas protenso, dyspnœa, anxietate & ægra expectoratione. *Peripneumoniam* plerique hunc morbum vocare solent. Vasa, inflammationi suscipiendæ apta, sunt arteria pulmonalis & bronchialis, ut &, quæ ex earum lateribus exporriguntur, lymphaticæ. Si in arterioso-sanguineis humor ruber subsistit, *vera* dicitur *peripneumonia*. Verum, si pituita lenta, arterias lymphaticas obstruit, & pulmoes infarcit, *notha* appellatur. Quod si in his affectibus nulla pituita, sanguine intermixto, expuitur; p) neque alvi fluxu, nec urina, nec sudore, intra quatuordecim dierum spatium, excernitur: humor stagnans vascula tenuia dirumpit, cum ipsis in pus dissolvitur; quod, si non procul a superficie pulmonum contingit, illos erodit, perforat, & in pectoris cavum stillat, sicque *empyema* producit. q) Similiter sputum cruentum, a vasculis arteriosis ruptis, excitatum, & diutius intra pulmonum spongiosam substantiam detentum, illam arrodit, unitatem lædit, & viam sibi parat atque exitum, ubi minorem resistensiam invenit. r)

§. VIII.

Pleuritis vera dicitur nobis inflammatio membranarum,

p) humor in principio flavescens, postea albicans, existit.

q) Felici. PLATERI *obs.* L. 3. p. 715. 716. HAGENDORNI *obs.* Cent. 1. lib. 95. p. 138. 139. *Act. Med. Berol.* Dec. 1. Vol. III. p. 9.

r) PLATERI *Prax.* L. 3. c. 5. *Act. Berol.* 1. c. p. 29.

narum, costas succingentium, cum febre acuta, continua, difficili respiratione, dolore acerrimo, punctorio, lancinante, s) inprimis in latere, pulsu duro, frequenti, tussi interdum humida, t) interdum sicca, stipata. Si doloris sedes in carnibus costis interjacentibus, aut suprajacentibus, est, & a lymphâ vel sero, in has partes effuso, oritur, *spuria* adpellatur pleuritis & ad catarrhos pertinet.

§. IX.

Sectiones cadaverum monstrant, peripneumoniam interdum cum pleuritide vera jungi; u) qua re explorata, nonnulli præpostere judicarunt, pleuritidem semper comitem habere peripneumoniam; & eo lubentius autores hanc sententiam adsumunt, w) quia inde ipsis facile explicari posse videtur, quomodo pus ex lateribus in bronchia deriveretur. Eadem observationem ansam præbuerunt, ut *lis* nata sit de veræ pleuritidis (§. 8.) sede. Nam post *Vincentium BARONIVM*, x) *Friedericus HOFFMANNVS* certo statuit, pleuritidem veram

B 2

nonnisi

- 6) Dolor in inspiratione maxime intenditur; ratio vero hujus effectus, ex structura partium, maxime peti debet: Pleura enim & mediastinum, in toto suo ambitu, copiosis vasculis & nervis, disseminata sunt. Arciores vero harum, membranarum ad costas adstrictio, rivulos & nervos, quasi rigidos efficit: hinc a quacunq; levi causa pressi, tensi, acerbissimos dolores excitant.
- 2) Si morbus benignus est, initio plerumq; pituita, deinde flavus humor, cum sanguine remistus, aut purus sanguis, denique purulenta, tussi ejiciuntur.
- u) BONNETI *Sepulchr. anat. L. 2, Sect. 6. obs. 5. & 9.* RIVERII *opp. Prax. L. 7. c. 2 p. 300.* ALI. *Med. Berol. Dec. 1. Vol. 6. p. 96. Vol. 7. p. 84.*
- w) PLATER. *Prax. L. 2. c. 10.* HOECHSTETTERVS *obs. Dec. 7.* Compositam hanc inflammationem primum Pleuropneumoniam adpellavit, RIO- LANVS in *Encheir. anat. L. 3. c. 4.*
- x) *Libr. de Pleuropneumonia.*

nonnisi consistere in inflammatione membranae, superficiem pulmonum succingentis; (§. 5.) & peripneumoniam a profundiori pulmonum stasi inflammatoria generari. y) Hanc sententiam multis momentosis rationibus defendere studuit, imprimis *Petri SERVII* anatomicis observationibus innixus, z) qui ex sectionibus trecentorum pleuriticorum, quas Romae instituit, certior factus est, in pleuritide lobum pulmonis semper infectum, aut pure repletum fuisse, pleura aut nihil omnino ad sensum vitiata, aut leviter tantum quodam modo inquinata. Verum enim vero, nondum satis exploratum est, an ii, qui pro pleuriticis habitii fuerunt, tales quoque revera existerint.

§. X.

Quod autem pus ex lateribus in bronchia derivari, quid? quod ex ipso pectoris cavo per tussim extundi possit, absque quod pulmonum corruptio semper praesens esse debeat, sequentia suadent phaenomena: 1) observationibus certo compertum est, sanguinem tam ex pectore, quam ex latere, tussi ejectum fuisse. a) Quicquid vero valet de sanguine, illud etiam sub iisdem circumstantiis, de pure affirmari potest. 2) Vena azygos maxime apta est, ad pus elateribus ad bronchia deferendum; id quod *HIPPOCRATES* jam judicavit, b) iniquens: *πύσται δὲ ἀπὸ διατάσεως τῶν φλεβῶν. τῆς μὲν πλευριτιδος ἐκ τῶν*

y) vid. ejus *Diff. de Pleuritiide & Peripneumonia Hal. 1699. & Medic. Systemat. T. IV. P. I. pag. 416. §. 2.*

z) vid. *VVELSCHII Dec. I. curat. 4.*

a) vid. *CELSVS L. 4 c. 4. §. 5. ARETAEVS de morb. acut. L. 2. cap. 2. COEL. AVREL. de chron. L. 2. c. 9. RIVERIVS l. c. RIOLANVS l. c. Miscell. N. C. ann. 6. obs. 41.*

b) *L. 1. de morb. Sect. 5. p. 461.*

τῶν ἐν τῷ πνεύματι: quæ ita latine convertimus: excreatur
 autem, distentis venis; in pleuritide quidem ex iis, quæ
 in latere sunt. 3) Quas Hippocrates vias nonnisi di-
 vinatus est, LANCISIUS experimento quodam egregie
 suffulcit. c) Quod scilicet mulierculis, Romæ potissi-
 mum solempne sit, dolens latus in pleuritide oleo inun-
 gere, & intercostales carnes, ab ossæ pectoris, ad dor-
 sum usque pollice fricare, quo factò, sanguinem ut plu-
 rimum per tussim extundi, idque ideo contingere,
 quod sanguis pressione in venam sine conjuge coactus
 fuerit. d) Quod autem pus pleuriticorum non in
 venas pulmoneas, sed potius in asperæ arteriæ ramos
 propellatur, explicatu haud difficile est, si ea consideran-
 tur, quæ in statu sano cum excretionibus pulmonalibus
 contingunt. Eadem enim viæ, idem modus esse de-
 bet, quo morbosa hæc secretio peragitur. Vasa adfunt
 in pulmonibus, quæ humorem serosum perpetuo, in
 bronchia effundunt, & ex arteriæ pulmoneæ ramis pro-
 ducuntur, intra quæ, præsentè affectu inflammatorio,
 humor serosus magno impetu, partim ab auctis moti-
 bus vitalibus, partim ab intensiori respiratione, defer-
 tur & in vesiculas destillat. Humor iste serosus, ma-
 gna copia huc allatus, canales notabiliter distendit, &
 in initio tenuis excernitur, sensim vero spissescens.
 Hinc mirum haud esse debet, quod pus per eadem
 vascula, sensibiliter jam dilatata, feratur. Licet autem
 purulenta per venam sine conjuge in cavam, inde in

B 3

cor,

c) l. c. p. 88.

d) conf. RIVINI *diff. de Thorac. empyem.* §. 22, Lips. 686, *Misc. N. C. Dec. I.*
ann. 3. obs. 113.

cor, inde in arteriam pulmoneam delata, ex hac in arterias seroso-lymphaticas, & inde in vesiculas destillant; tamen plerumque multum in venas quoque redundat pulmoneas, quod deinde per reliquum corpus in alia colatoria transfunditur. e) Observationibus enim crebrioribus luculenter constat, purulenta, in cavo pectoris collecta, per alvum f) pariter ac cum urina g) excerni. Quid? quod, non omittendum est, quid diligentiores Practici de aliis metastasibus puris e pectore in alias corporis sedes, memoriae tradiderunt. BAGLIVUS enim observavit peripnevmoniam abscessu pone aures solutam. h) RIVERIVS vidit pus per uterum cum sanguine effluxisse. i) Ut taceam, purulenta ad superficiem corporis, forma pustularum k) deportari, aut per abscessum in alis, in umbilico, solvi.

§. XI.

Ex modo dictis concludere licebit, quod, si pus e pectoris cavo ad diffusa loca derivatur: multo minus de ejus transitu ad pulmones dubitandum est. Huic operi structura pororum, membranam pulmonum obsidentium, maxime favere videtur, quibus humores viscosi, crassi, in pleuritide & empyemate adhærent; id

c) RIVINI *diff. cit.* §. 31. 32.

f) GALEN. *de loc. affect.* L. 6. c. 7. STALPART *ban der VVIEL Cent. 1. obs. 34.* MARCHETTIS *obs. med. chirurg. obs. 43.*

g) HIPPOCRATES *de morb.* L. 1. p. 459. *Annatus LVSITANVS Cent. 4. curat. 64.* BENIVENIVS *de abdit. rer. caus. cap. 43.* Petr. BORELLVS *obs. var. Cent. 1. obs. 17.* RHODIVS *obs. cent. 2. obs. 10. & 13.* MARCHETTIS *l. c. obs. 46.*

h) *Prax. Med.* L. 1. c. 2. §. 10. & c. 9. *Ephem. N. C. Cent. 3. obs. 138.*

i) *obs. med. Cent. 1. obs. 73. p. 577. cens. 2. obs. 63. p. 589.*

k) *vid. Petr. FORESTI obs. L. 16. obs. 40.*

Id quod fit, si pulmones in inspirationis actu explicantur, & lateribus pectoris, ejusque cavo, undique adponuntur. In expiratione autem, pulmonibus collabentibus, adhaerentia, per poros nunc patulos, motu pectoris, propelluntur, ex his in cellulas, quæ in pulmonum ambitu sunt, tandemque in tracheæ vesiculas. Maxime nobis arrident, quæ doctissimus GÜNZIVS circa hanc rem judicavit: 1) Scilicet poros membranæ pulmoneæ, quasi infundibuli formam habere, hinc, pulmonibus in inspiratione expansis, internas angustas tubulorum productiones, tamquam valvulas, ostia claudere, nihilque effluere sinere, in expiratione autem aperiri, & puri aditum præbere. Unde tam possibilitas derivationis puris e pectore in bronchia, quam actualitas luculenter confirmari nobis videtur.

§. XII.

Si inflammatio septum transversum occupat, aut eam membranæ costas succingentis, partem, qua illud obtegitur; haud raro abscessus inde factus, ruptus, pus suum in cavum thoracis transfudisse, observatus fuit; sicque ex paraphrenidite in empyema conversio facta. Similiter mediastinum (§. 3.) pars pleuræ continua, eundem sæpe patitur morbum, & materia crassa, viscida, purulenta, aut interstitiis mediastini sub sterno (§. cit.) reconditur, aut, iis ruptis, in saccum pleuræ evomitur. Huic affectui, saccus ille pectoris tertius, pericardium nominatus, (§. 3.) obnoxius quoque esse deprehenditur. Insuper etiam hepar, in sua superficie, qua septo medio contiguum est, inflammatur interdum,

1) in diss. de derivatione puris ex pectore in bronchia, §. 6. p. 26. Lips. 1738.

dum, hocque simul afficit, & eodem modo, ac cum pleura & pulmonibus fieri assolet, ipsi adnascitur, & orto apostemate, in cava pectoris, pus suum effundit, quod saniosum est, & cineritium.

§. XIII.

Inter causas, quibus empyema producitur, referenda etiam sunt *vulnera pectoris* m) & vexata. Si illa in pulmonis viscera penetrarunt, humor effunditur in saccos thoracis, qui, nisi statim evocatur, sed vulnus intempestive conglutinatur, in corruptionem putridam degenerat. Si quando pulmones læsi non fuerunt, sed vulnus oblique descendit, super carnes, quæ costis interpositæ sunt, aut intra illas, haud raro pleura, effuso sanguine & intra carnes stagnante, eroditur, pusque dein in cava thoracis deponitur; id quod imprimis accidit, si humori corrupto, ad externa egressuro, via quacunque arte, impeditur, tumque empyema gignitur. Porro ad ejus generationem ansam præbet læsio ista, qua durum, obtusum corpus, multa vascula, in exterioribus pectoris sub cute confregit & attrivit una cum solidis: *Contusionem* nominant; qua liquor in interstitia atque cellulas effunditur, & si integumenta adhuc coherent, sub illis stagnat, & calore, clausu, motu, qui in pectore perpetuo viget, in corruptionem ac putredinem abit, hinc carniū, pleuræ, maceratio, erosio, puris destillatio, empyema.

§. XIV.

Sunt empyemati sua peculiaria signa, ex quibus
tam

m) vid. casum in de la MOTTE Tr. de Chirurg. T. II. obs. 82. p. 326.

tam futurum, quam præsens cognoscitur. Illud præ-
nuntiant

1) morbi pectoris inflammatorii prægressi, (§. 7. 10.)
nulla excretionem critica soluti.

2) sanguinis detractio omiſſa, aut juſto tempore,
modo, quantitate, hæud recte adminiſtrata; dein cor-
pus medicamenti incongruis affectum aut nullis pla-
ne depuratum.

3) tuſſis ſicca, nihil emolientiſ, & reſpiratio vehē-
menter impedita, cum metu ſuffocationiſ & ſummæ
anxietaſiſ.

4) febris languida ſicca, hæud plenarie remittentiſ,
ſed vage recurrentiſ, præſertim noctu increſcendiſ.

5) locus, qui antea acute doluit, gravativo nunc
& obtuſo dolore oppreſſuſ.

6) adpetituſ proſtratuſ, ſitiſ major deſinendiſ, pu-
rulentuſ in ore ſapor. n)

Ex hiſ conjunctim ſumtiſ præſagire licet, empye-
ma certo futurum eſſe; tempuſ vero prædici nequit,
ſiquidem, incertiſ diebuſ id fieri, ex obſervationibuſ
conſtat. Interdum enim empyema naſcitur die ſepti-
mo, o) octavo, p) nono, q) undecimo, r) quartodeci-
mo, s) vigefimo, t) quadrageſimo, ſexageſimo. u)

§. XV.

n) GALENVS de loc. affecti. L. V. c. 3. RIVERIUS l. c.

o) FORESTVS l. c. le DRAN obſervat. T. I. obſ. 32.

p) la MOTTE l. c. T. I. obſ. 42.

q) BONETTI ſepulchret. p. 545. obſ. X.

r) Act. Med. Berol. Dec. I. Vol. 6. p. 67. Dec. II. Vol. 8. p. 32.

s) Jo. LANGII Epiſt. medicin. L. II. ep. 40. p. 743.

t) HIPPOCRATES Sect. V. aphor. 8. ARETÆVS L. I. 6. 10.

u) id. Conſ. pranot. §. 402.

C

§. XV.

Ad ea indicia, ex quibus præsentia empyematis cognoscitur, pertinet:

1) tumor ut plurimum, in latere, pure intento, apparens, w) imprimis, si pleuritis vera suppurationem præcesserit.

2) pondus materiæ, supra septum medium fluctuantis, illud prementis, hinc novam tussim, dyspnœam, dolorem in dorso, ubi diaphragma annexum est, excitantis.

3) decubitus in latus affectum jucundior. x)

4) humor, motu ægri quocunque, hinc inde fluctuans.

5) materiæ purulentæ ex profundo thoracis, per tussim, expulsio. y)

6) notæ in externis corporis partibus adparentes, scilicet, oculi cavi, genæ rubentes, pedum manuumque digiti calentes, ungues adunci, abdomen intentum, tumores pedum frigidi supervenientes, pustulæ superficiem corporis obidentes.

§. XVI.

De notis, quæ sanguinis in cavum pectoris ex vulnere collectionem ostendunt, non attinet, multa dicere, siquidem res plerumque manifesta est. Hoc enim factum esse,

w) RIVIN. *diff. cit.* §. 8. la MOTTE *l. c. obs.* 42. p. 219. le DRAN *l. c. obs.* 30. *Alh. Med. Berol.* Dec. I. Vol. 3. p. 11. & 33. Vol. 6. p. 70. ubi pro signo pathognomonico habetur.

x) equidem sæpè ex hoc signo ad empyematis præsentiam concludere licet: interim tamen hoc signum interdum abest, quamvis pus in pectore sit: hoc confirmat le DRAN *l. c. obs.* 31. 32. Quando enim pulmo mediastino adnatus est, decubitus in utramque latus, haud difficulter fit.

y) *Alh. Med. Berol.* l. c. p. 22.

esse, impetus sanguinis, quem æger, moto corpore, sentit, satis indicat, & homo erecto capite esse haud potest, absque sensu molesto: ubi autem ita illud habet, inspiratio facilior est expiratione. Verum enim vero, si sanguinis major motus est, isque pulmonum expansioni multum resistit, spiritus, erecto corpore, facilius trahitur, quam decumbente. Nam, si decubitus supinus est, sanguis totum pulmonem premit & strangu-
lat; si vero caput sublime habetur, diaphragma solum premitur, pulmo vero liberius paulo expandi potest.

§. XVII.

Quid in nostro affectu sperandum sit, paucis nunc dici oportet. Si soli naturæ res relinquatur, ejus vires sæpe non satis valent, morbum & inde pendentes effectus abigere; præsertim, quum ipsa materia, intra petus contenta, viscera, in quorum motu & vigore vita consistit, maxime qualitate sua corrumpit, exest; quantitate vero liberos eorum motus turbat, impedit, unde lerna multorum perniciosissimorum malorum. Quodsi autem materia jamjam in sanguinem & humores redundat, multos producit noxios effectus, humores sanos depravat, inquinat, acriores efficit; qua re motus in solidis augentur, febres lentæ, hæcicæ accenduntur, quæ solida cum fluidis laudabilibus sensim consumunt, sicque hominem vita sua, lente quidem, at satis moleste, privant. z)

§. XVIII.

In ipsa curatione duplicem viam sibi eligere potest Medicus, unam longam, brevem alteram. Illa medi-
C 2^a camen.

z) historias hujus eventus tradidit BONETVS l. c. lib. 2. Sect. 6. obs. 5. C. 16^a

camentis, hæc instrumentis, perficitur. Utraque autem sæpenumero effectu vacat. Semper tamen diversitas causæ, diversus mali status, consideranda sunt, & viæ, quas natura monstrat, nunquam non ingrediendæ. Quum itaque per experientiam constat, aliquando per alvum, interdum per os, interdum per urinam, purulenta a natura eliminari: Medicum hac re naturam sequi oportet, hinc laxantibus, expectorantibus, diureticis, morbum, nisi tollere, tamen levare; quorum recensio in nostris paginis lubenter superfedemus, & magis paulo plenius breviorẽ fontem, chirurgicũ scilicet, eligimus, commendamus & præscribimus.

§. XIX.

Medicus itaque, quando ex signis cognoscit (§. 12.) pus in pectoris cavo contineri; omni ope niti debet, ut illud justo citius & commode eliminet. In hunc finem, igitur,

- 1) thorax est aperiendus.
- 2) pus eliminandum.
- 3) pectus repurgandum, &
- 4) vulnus consolidandum.

§. XX.

Thoracis aperturam triplici ratione tentarunt perficere veteres, cauteriis, nimirum, actualibus, potentia- libus & incisione. a) Uisiones vero in nostris delicatioribus sæculis exulent: eo magis, cum ignis adminiculo haud opus est; siquidem ferrum sanare potest hoc malum. Ut itaque pectus tuto perforari possit, æger in ventrem debet cubare, dorso aliquatenus intus fle-

xo

a) HIPPOCR. *Aphor.* 47. *Señ.* 7. AETIVS *Tetrab.* 2. *Serm.* 4. c. 37. & 65.

xo, ut carnes & integumenta minus tensa sint; deinde locus est inveniendus, quo pectus aperiri debet. Esse vero is solet inter nonam & decimam costam, b) numerando a superioribus, ad distantiam trium digitorum a vertebris c) & quatuor ab angulo inferiori omoplatae. Sunt alii in loco eligendo curiosiores, dum filum a spina dorsali ad os pectoris ducunt, in tres partes dividunt, & pectus ibi incidunt, ubi una tertia filii, a spina dorsi finitur. d) Hoc facto, Chirurgus digitis sinistrae manus cutim elevat, & ejus minister idem efficit in altero latere. Deinde Chirurgus cultro recto, cutem & adipem incidit, usque ad carnes costis interpositas. Longam oportet esse plagam, ad tres vel quatuor transversos digitos, ut commodius diduci vulnus queat. Postea, aegri alvo subjiciendum est pulvinar, quo & dorsum magis promineat, & ut altera plaga, costis parallela, qua muscoli, qui inter costas sunt, & membrana illas succingens, inciduntur, melius fieri possit. e)

C 3

In

- b) in loco incisionis determinando dissentientes sunt Chirurghi, dum alii inter costam 5 & 6; alii inter 7 & 8; alii inter 8 & 9, lubentius incisionem peragunt. Cum autem in loco decliviori, pus & sanguis, facilius effluunt; commendamus spatium inter costam nonam & decimam. vid. BARBETTE *Chir. P. I. c. 15. p. 78. in MOTTE l. c. T. II. obs. 81. §. 33.*
- c) locus incisionis, spinæ dorsali propior esse haud debet, quia alias tendines musculorum dorsalium & vasa intercostalia laeduntur, quæ nonnisi ad distantiam quatuor pollicium a spina, in sulco abscondi incipiunt, & ad spinam quoque ampliora sunt.
- d) Si tumor exterius apparet, hic locum incisionis jam satis indicat, quæ statim fieri debet, simulac Chirurgus ex signis constat, tumorem ad maturationem pervenisse.
- e) Nonnulli sunt, qui acu triquetra carnes & pleuram perforant; sed hanc chirurgiam recentiores plane rejiciunt, quia tutius res potest cultro peragi. Micro ejus, dextro indice operiri debet; & curvus magis præstat præ recto.

In hoc opere manus suspensa & cultri acies deorsum directa esse debet, simulque curari, ne costæ margo, aut pulmo f) aut vasa intercostalia incidantur. Arteriam præcisam esse, ex majore sanguinis modo, qui ex vulnere fertur, maxime cognoscitur. In casu hoc aspero, vulnus nova plaga ampliari, & pulvillus, alcohole imbutus, valentius ad eam applicari debet. g) Quodsi autem periculum urget, ad aliud auxilium veniendum est, nempe, novum vulnus, juxta prius, infra costam, & aliud supra illam, effici debet. Acus dein, qua in aneurismatis chirurgi utuntur, filum ducens, per utrumque vulnus trajicitur, & filum, in vulneribus relinquendum, submisso spleniolo, valentius constringitur. h) Si pulmo pleuræ adnatus est, digito separari debet, aut cathetere, mulieribus aptato.

§. XXI.

Pectore inciso, pus aut alius humor, qui intus confluxit, nunc educitur. Necessè autem est, ut evacuatio dividatur. Quodsi enim omnis humor protinus prorumpit; respiratio, antea impedita, diaphragma depressum, & sanguinis per pulmones motus tardior, hac re, valde alterantur, & subitaneum augmentum capiunt, quo lipothymia gravissima, singultus, convulsiones, oriuntur. i) Hinc vulnus per tempus ali-

quod

- f) Si pulmo pleuræ præter naturam haud adnatus est, lesio ejus frustra incutitur: nam aër, per minimam incisionem pectoris ingressus, pulmones ab omnimoda expansione coercet.
- g) BELLOSTIE in *Chirurgien d'Hôpital P. I. c. 8. p. 93.* pulvillum hunc digestivo prius, dein pulvere chalcanti obductum admoveere sivevit.
- h) Novum adhuc ferramentum excogitatum fuit, quod, lino præditum, demittitur, absque quod novum vulnus prius sit faciendum. vid. GAREN-GEOT *Tr. des Operat. T. II. p. 430.* i) HIPPOCR. *Scil. 6. aphor. 27.*

quod apertum relinqui debet, ut paulatim, moderatis portionibus, effluere possit humor. Ad hunc scopum obtinendum, ii, qui acu triquetra pectus perforare solent, cannulam in foramine reliquunt, educta acu; deinde, parte humoris effusa, quantam vires ægri permittunt, cannulam eximunt & plumbeam immittunt, cujus foramen linteo carpto obturant, & omnia emplastro & scapulari muniunt, donec sub proximis deligationibus, reliqua pars, per vices, emissã fuerit. At enim vero cum hæc chirurgia suis haud destituatur incommotis, dum pulmones, intra expandendum, cannula vehementer irritantur, insuper labia vulneris comprimuntur, indurantur, & inde dolores ægro excitantur; k) hinc merito a Gallis imprimis hodie negligitur, qui loco cannulæ, linteolo cæsio utuntur, l) cujus margines in fila resoluti sunt; lino etiam munitum est, quod extra plagam relinquitur, ne illud in pectus devolvatur. Superimponuntur pulvilli aliquot molles, spiritu quodam aromatico imbuti; superhabentur his panni quadrati, & injicitur mantile cum suspensorio. Præterea vulneratum semper oportet in vulnus inclinatum esse. Si humor, intus collectus, spissus admodum atque tenax est, lotiones injiciendæ sunt, quæ diluunt, abstergunt & putredini resistunt. In hoc casu PLATNERVS commendat decoctum ex hordeo, floribus verbasci, rad. althææ. m) Si vero putredo jam præsens est, adjici potest mel, vel aqua vulneraria & parum

k) ex hac ratione etiam turundæ rejiciuntur.

l) Iconem dedit Jo. Zach. PLATNERVS in *Inst. Chirurg. Tab. I. fig. 54*

m) l. c. §. 638.

parum falis ammoniaci. Curari autem debet, ne lotiones, acrimonia sua aut quantitate noceant, & ne pulmones his nimis irritentur, & inflammationem inde accipiant. Iniectione facta, vulnus ad aliquod tempus obturatur, ne nimis cito effluat, antequam effectum præstiterit.

§. XXII.

Ubi omnis humor fuit evacuatus, vulnus conglutinandum est. Ad id multum confert, si raro resolvitur; semel tantum de die, aut tardius. Necessè quoque est, ut aër in deligatione, summa cura avertatur; quod optime fit, igne admoto. Insuper deligatio semper accelerari debet. Haud ignorari quoque oportet, ut, quo tempore vulnus tegendum est, æger moveatur, ut spiritum hauriat & contineat, quo aër, qui introrupit, extundatur & humoris effluxus promoveatur.

§. XXIII.

Nosse tandem convenit, ex qualitate puris, quod effluit, judicari posse, an æger convaliturus sit, nec ne? Nam, si pus albidum est, crassum, læve, purum, consistentia & colore lactis florem referens, n) omnis fœtoris expers, specillum non colorans; spes salutis recuperandæ adest: si vero fœtidum, varie coloratum, subcruentum, ichorosum est, & specillum instar ignis colorat; certum pernicipi indicium præbet. o) Ultimo monendus est chirurgus, ne, injusto tempore, artem suam exerceat, siquidem mortem hac chirurgia accelerare potest; si, viribus ægri jam collapsis, alvi fluxu colliquativo jam præfente, & capillis decidentibus, illam adhibere velit.

T A N T V M.

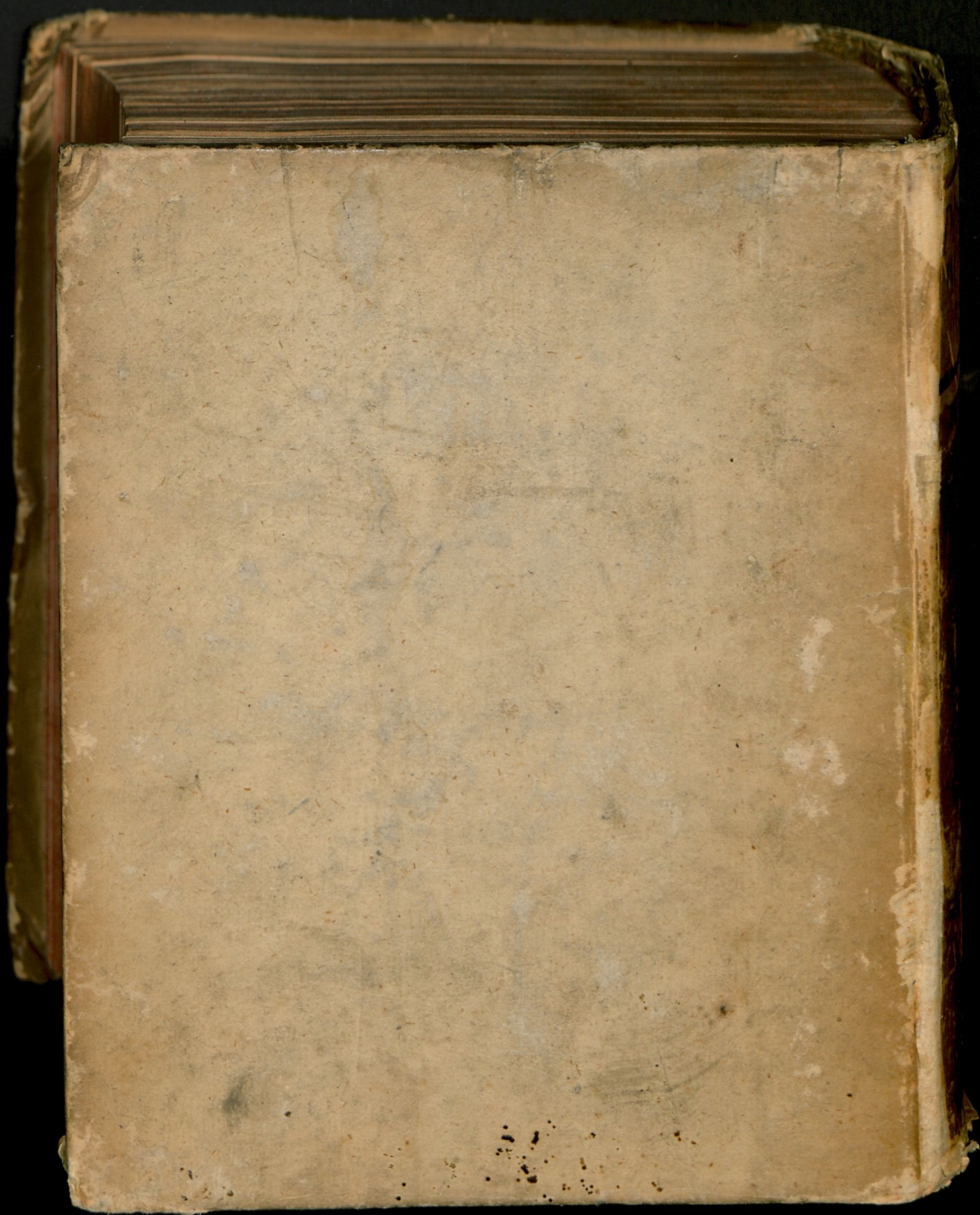
n) HIPPOCR. *Can. pranos.* §. 412.o) *Id. Scil.* 7. *apb.* 44.

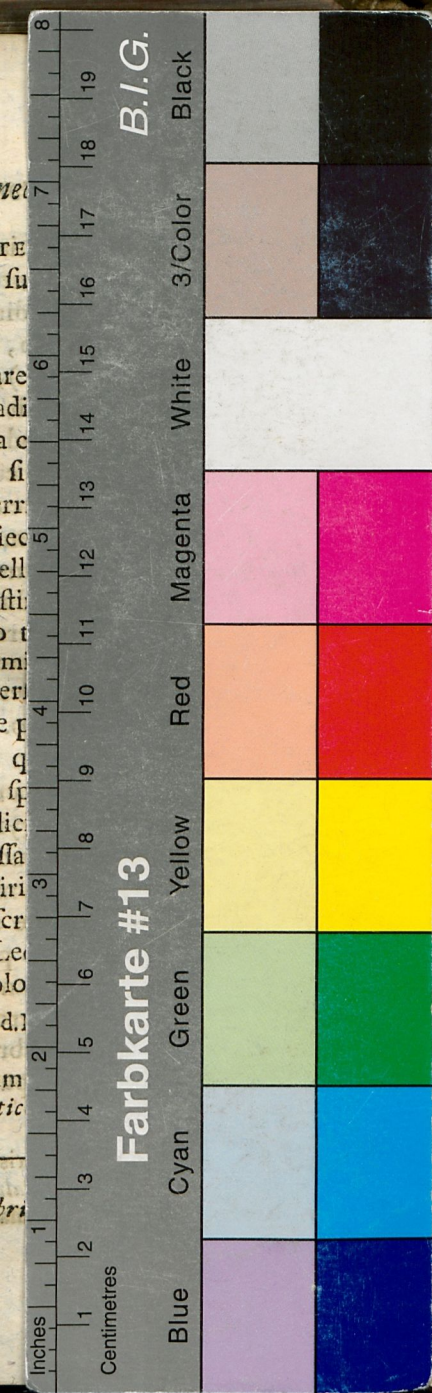
01 A 6602

ULB Halle
002 932 512

3







B.I.G.

Farbkarte #13

DISSERTATIO MEDICA INAUGVRALIS

DE
EMPYEMATE

QVAM,
CONSENSV
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ
IN ALMA ET PERANTIQVA HIERANA
PRAESIDE

DN. D. HERM. PAVLO IVCHIO

SACRI PALATHI CAESAR. COMITE
FACVLT. MED. SENIORE ET ASSESSORE PRIMARIO
PATHOL. ATQVE PRAXEOS PROFESS. PVBL. ORD.
SERENISS. SAXON. DVC. VINAR. ET GOTH. CONSILIAR. AVL. ET ARCHIATRO
NEC NON ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. COLLEGA
PATRONO ET PROMOTORE SVO ÆTATEM
DEVENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET IMMVNITATIBVS
PVBLICE RITE CAPESSENDIS
PLACIDÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT
AVCTOR

IOH. CHRISTOPH. HENNIGK
LIEBENWERDENSIS-SAXO.

IN AVDITORIO MAIORI COLLEGII MAIORIS
HOR. CONSVET.
DIE IV. MAII ANNO M DCC XLVIII.

ERFORDIAE
TYPIS IO. CHRISTOPH. HERINGII ACAD. TYPOGR.